

УДК: 341.4:343.131.7(4-672EU)

Biblid 1451-3188, 21 (2022)

Год XXI, бр. 77-78, стр. 86-96

Изворни научни рад

Рад примљен 8. 2. 2022. године

Рад одобрен 31. 3. 2022. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2022.21.77_78.5

ПРЕТПОСТАВКА НЕВИНОСТИ У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Филип МИРИЋ, Садмир КАРОВИЋ¹

Анстракт: Претпоставка невиности представља једно од основних права окривљеног у кривичном поступку. Њена суштина је у томе да ће се свако сматрати невиним док се његова кривица не утврди правоснажном одлуком надлежних органа. Предмет рада је приказ и анализа релевантних одредби Директиве ЕУ 2016/343 Европског парламента и Савета, од 9. марта 2016. године, о јачању одређених аспеката претпоставке невиности и права учествовања окривљеног у кривичном поступку. Примена расправног начела је нераздвојива од претпоставке невиности. Циљ рада је да се укаже на значај претпоставке невиности за савремени кривични поступак и прикажу домаћаји права Европске уније у овој области, узимајући у обзир одредбе наведене Директиве.

Кључне речи: Претпоставка невиности, расправно начело, кривични поступак, Европска унија

1) УВОД

Претпоставка невиности представља једно од основних права окривљеног у кривичном поступку. Њена суштина је у томе да ће се свако сматрати невиним док се његова кривица не утврди правоснажном одлуком

¹ Правни факултет Универзитета у Нишу; Правни факултет Универзитета у Травнику, Државна агенција за истраге и заштиту, ЈУ Центар за едукацију судија и тужилаца Федерације Босне и Херцеговине.

E-mail: filip@prafak.ni.ac.rs; karovic.s@hotmail.com.

надлежних органа. Претпоставка невиности је оборива претпоставка (*praesumptio iuris tantum*), која важи све док се не докаже супротно.² Кривица учиниоца мора бити доказана у кривичном поступку на бази личних и материјалних извора доказа и слободне оцене од стране судског већа. То практично значи да претпоставка невиности важи све док се не оспори од стране тужиоца и суда.³ Када је реч о историјском развоју претпоставке невиности, постоје мишљења да се њени корени могу наћи још у римском праву. Истина је, међутим, да је тада постојало само правило да терет доказивања не лежи на окривљеном, а не и сама претпоставка невиности, јер нису постојали друштвени услови за гарантовање људских права у тадашњем робовласничком поретку. Касније, у инквизиционом типу кривичног поступка, постојала је супротна претпоставка (претпоставка кривице), а окривљени је доказивао сопствену невиност. Идејном претечом претпоставке невиности с правом се сматра Чезаре Бекарија. Јасно изражена, ова презумпција исказана је у његовом најзначајнијем делу „О злочинима и казнама”. Као једна од тековина Француске буржоаске револуције, претпоставка невиности нашла је своје место у Декларацији о правима човека и грађанина из 1789. године.⁴ Иако претпоставка невиности представља општеприхваћену процесну гаранцију окривљеном, начелна законска прокламација неће имати значаја уколико остане само мртво слово на папиру. Последњих година све чешће смо сведоци медијских извештаја у којима се осумњичени именују „убицом”, „крадљивцем”, „злочинцем”, као и сензационалистичких телевизијских снимака хапшења. Сцене са лисицама на рукама, на којима се види лице осумњиченог, а у позадини чак и малолетници, свакако су мамац за гледаоце којима се подиже гледаност, или новинама тираж. Друштвена контрола рада правосуђа значајна је тековина савременог демократског друштва. Но, потреба јавности да се информише о кривичном поступку не сме бити неограничена. На другој страни налази се окривљени који током кривичног поступка нужно трпе ограничења својих права и слобода. Стога је потребно настојати да се уравнотеже интереси окривљеног са остваривањем *ius imperium*. Кршење претпоставке невиности сензационалистичким извештавањем, не вређа само личност окривљеног већ се претећи обрушава на независност и самосталност

² Marina Simović, Sadmir Karović, “Universal warranties of the suspect or accused in criminal proceedings in Bosnia and Herzegovina”, Conference: Archibald Reiss Days – X International Scientific Conference, University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, 2020, p. 190.

³ Драган Јовашевић, *Лексикон кривичног права*, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 571.

⁴ Иван Илић, „Претпоставка невиности окривљеног и право на јавно информисање”, *Зборник радова Правног факултета у Нишу: тематски број. Медији и људска права*, Правни факултет, Ниш, 2012, бр. 61 (2012), стр. 576.

правосудних органа.⁵ Важно је истаћи да данас претпоставка невиности представља уставно начело. Према одредби члана 34 Устава Републике Србије, „свако се сматра невиним за кривично дело док се његова кривица не утврди правоснажном одлуком суда”.⁶ На овај начин претпоставка невиности је позитивно одређена као позитивна презумпција невиности, а не негативно као презумпција одсуства кривице. Из аспекта правне сигурности и заштите права окривљеног у кривичном поступку, овакво решење се може оценити као позитивно. У кривичноправној теорији спорно је и питање правне природе претпоставке невиности.

Према првом схватању, претпоставка невиности се може третирати као начело, руководни принцип кривичног поступка. Ово мишљење се може оправдати из два разлога. Претпоставка невиности обавезује све државне органе, средства јавног информисања, удружења грађана. За њено кршење предвиђене су санкције. На овај начин се жели постићи већа процесна равноправност окривљеног и тужиоца. Други разлог због кога се претпоставка невиности може сматрати процесним начелом јесте и чињеница да је она предвиђена процесним законодавством. Друго схватање претпоставку невиности третира као право окривљеног, јер он има право да се у кривичном поступку сматра невиним докле год се његова кривица не докаже правоснажном одлуком суда. Ово право је специфично у односу на друга права пошто се окривљени њега не може одрећи, јер претпоставка невиности делује ван његове воље, а суд је у обавези да поштује ову претпоставку у свим фазама поступка, као и приликом доношења својих одлука. И коначно, треће схватање претпоставку невиности посматра као правну презумпцију која је оборива јер се може доказивати супротно. Већина теоретичара претпоставку невиности посматра као правну презумпцију. Постоје и правна схватања које претпоставку невиности посматрају само као правну гаранتيју, која престаје да важи доношењем правноснажне пресуде којом се окривљени оглашава кривим.⁷ Постоје и мишљења према којима уопште не би требало разматрати правну природу претпоставке невиности. Наиме, претпоставка невиности има све три правне природе и правилна примена претпоставке невиности подразумева јединствену примену принципа субјективних права, процесних права и људских права. Коначно, важно је напоменути да садржина претпоставке невиности зависи и од временског опсега њене примене. Неспорно је да се претпоставка невиности у пуном обиму примењује на прошле догађаје. Међутим, претпоставка

⁵ Иван Илић, *op. cit.*, стр. 584.

⁶ Устав Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 98/2006.

⁷ Драгана Миловановић, *Претпоставка невиности окривљеног у кривичном поступку – мастер рад*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019, стр. 7–9.

невиности, као људско право, не примењује се само у уском процесном смислу суђења за прошле догађаје, већ и *pro futuro*.⁸ Без обзира које се схватање о правној природи претпоставке невиности прихвати, сасвим је јасан њен значај за положај окривљеног у кривичном поступку, те њеној примени треба посветити пажњу. Предмет рада је приказ и анализа релевантних одредби Директиве ЕУ 2016/343 Европског парламента и Савета, од 9. марта 2016. године, о јачању одређених аспеката претпоставке невиности и права учествовања окривљеног у кривичном поступку. Примена расправног начела је нераздвојива од претпоставке невиности. Циљ рада је да се укаже на значај претпоставке невиности за савремени кривични поступак и прикажу домаћај права Европске уније у овој области, узимајући у обзир одредбе наведене Директиве.⁹

2) СВРХА

Сврха Директиве је јачање одређених аспеката претпоставке невиности и права учествовања окривљеног у кривичном поступку. Предмет овог правног акта је утврђивање минималних заједничких правила која се односе на различите облике претпоставке невиности и примене права окривљеног да учествује у кривичном поступку. Важно је истаћи да се одредбе Директиве односе на физичка лица и на све фазе кривичног поступка. О садржају и мерама садржаним у Директиви биће више речи у наставку рада.

3) САДРЖАЈ

Директива се састоји из неколико функционално повезаних делова: 1) Увод; 2) Предмет и подручје примене; 3) Претпоставка невиности; право окривљеног да учествује у поступку, и 4) Прелазне и завршне одредбе. У уводној преамбули наводи се да се Директива примењује у свим фазама кривичног поступка, од тренутка када је лице осумњичено или окривљено да је починило кривично дело па све до тренутка доношења коначне одлуке о утврђивању кривице. Ова Директива има шири временски опсег од претходне Мапе пута за примену Директива, који почиње од тренутка када се осумњичено/окривљено лице обавести да је осумњичено или окривљено.

⁸ Светлана Ненадић, *Претпоставка невиности као људско право са посебним освртом на праксу Европског суда за људска права – докторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2019, стр. 18.

⁹ Директиве ЕУ 2016/343 Европског парламента и Савета од 9. марта 2016. године. Интернет: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0343&from=HR>, 26. 1. 2022.

Државе чланице осигуравају да се осумњичено или окривљено лице сматра невиним док се не докаже кривица у складу са законом. Органи ће се уздржавати од објављивања изјава које се односе на осумњичено или окривљено лице као кривца, док се не докаже кривица у складу са законом. Ова обавеза не доводи у питање поступке тужилаштва који имају за циљ доказивање кривице осумњиченог или окривљеног лица, као и прелиминарне процедуралне одлуке које доносе надлежни органи на основу инкриминишућих доказа. Власти ће бити у могућности да износе информације о кривичном поступку у јавности само ако је то изричито потребно у сврху кривичне истраге или у јавном интересу. Потребно је да постоје правна средства за повреде обавезе да се осумњичено или окривљено лице не ословљава као кривац. Осумњичено или окривљено лице неће бити представљено на суду или у јавности као кривац, користећи мере физичког ограничавања слободе. Мере физичког ограничавања слободе могу се применити када је то потребно из разлога специфичних за поједине случајеве, који се односе на безбедност или на спречавање осумњиченог или окривљеног лица да побегне или да има контакт са трећим лицима. Терет доказивања за утврђивање кривице осумњиченог и окривљеног лица је на тужилаштву, без обзира на обавезу судије или суда да тражи инкриминишуће или ослобађајуће доказе, као и право одбране да поднесе доказе. Свака сумња по питању кривице иде у корист осумњиченом или окривљеном лицу. Осумњичено или окривљено лице има право на ћутање и право да не инкриминише само себе. То неће спречити органе да, путем законских овлашћења присиле, прикупе доказе који постоје независно од воље осумњиченог или окривљеног лица. Кооперативно понашање окривљеног лица треба узети у обзир приликом изрицања казне. Остваривање овог права неће се користити против осумњиченог или окривљеног лица и неће се сматрати доказом да је починило наведено кривично дело. Што се тиче прекршаја, државе чланице могу одлучити да се поступак делимично или у целини одвија у писаној форми или без испитивања осумњиченог или окривљеног лица, под условом да је то у складу са правом на правично суђење. Осумњичено и окривљено лице има на располагању делотворно правно средство ако су повређена његова права из ове Директиве. Не доводећи у питање националне прописе и системе прихватљивости доказа, права одбране и правичност поступка морају се поштовати приликом процене изјава осумњиченог или окривљеног лица или доказа добијених кршењем права на ћутање или права да не инкриминишу сами себе.¹⁰

¹⁰ Мапа пута за примену инструмената за практичаре ЕУ директива о претпоставци невиности: приручник за спровођење, *Fair Trails* стр. 8-9. Интернет: https://klicks.org/wp-content/uploads/2021/04/04.-SRB-Presumption-of-Innocence-Toolkit_2-1.pdf, 6. 2. 2022 (у даљем тексту: Мапа).

У општим и завршним одредбама Директиве прописано је право на делотворно право средство уколико се утврди кршење претпоставке невиности окривљених, као и обавеза подношења одговарајућих извештаја Европској комисији о примени права прописаних Директивом. Ово је веома важан механизам контроле примене права у оквиру ЕУ. Мере за примену претпоставке невиности и обезбеђивања права окривљеног да учествује у кривичном поступку биће приказане у наставку рада.

4) МЕРЕ ЕУ

Мере су груписане у односу на поштовање претпоставке невиности и у односу на право окривљеног да учествује у кривичном поступку.

Мере у односу на претпоставку невиности

Државе чланице обезбеђују да се осумњичени или оптуженици сматрају невиним док им се не докаже кривица у складу са законом. Државе чланице треба да предузму одговарајуће мере како би се обезбедило да се, док год се осумњиченом или оптуженом не докаже кривица у складу са законом, у изјавама за јавност и судским одлукама, осим оних о кривњи, за ту особу не наводи да је крива. Тиме се не доводе у питање радње кривичног гоњења којима је циљ доказати кривицу осумњиченог или оптуженог, ни привремене одлуке процесног карактера које доносе судски или други надлежни органи и које се заснивају на сумњи или доказима. Такође, државе чланице се обавезују да обезбеде услове да се Директивом потврђује добро познато правило да је терет доказивања кривице оптуженог увек на тужиоцу, а да суд мора једнаку пажњу да посвети доказима који терете окривљеног и онима који му иду у корист. Директивом се, такође, гарантује примена начела *in dubio pro reo*. Окривљенима се гарантује право да се бране ћутањем, што се ни у ком случају не може користити као доказ против окривљеног (чл. 4–7 Директиве). Из наведених одредби може се закључити да је претпоставка невиности један од важних предуслова за остваривање права на одбрану, као сегмента права на правично суђење. У пракси националних судова чланица ЕУ честе су повреде претпоставке невиности. Навођење свих могућих основа за њену повреду било би немогуће и превазишло би карактер овог рада. Илустрације ради, навешћемо само један пример из богате праксе Европског суда за људска права (ЕСЉП). Господин *Рибемон (Alenet de Ribemont)* ухапшен је због убиства. Током истраге, неки од највиших службеника у француској полицији и министар унутрашњих послова, одржали су конференцију за штампу у којој су јасно ословљавали Рибемона као једног од подстрекача и саучесника за покушај убиства, без икакве квалификације или ограђивања. ЕСЉП је утврдио да су ове изјаве представљале повреду битних одредби

члана 6(2) ЕСЉП јер је, „овим била јасно проглашена кривица подносиоца, која је, пре свега, охрабрила јавност да верује у његову кривицу и унапред извршила процену чињеница надлежних правосудних органа”.¹¹ Интересантно је да се прва пресуда против Србије пред Европским судом за људска права односила управо на повреду претпоставке невиности, као елемента права на правично суђење. Реч је о пресуди Матијашевић против Србије из 2004. године. Подносилац представке, Милија Матијашевић, је држављанин Србије рођен 1976. године, и у тренутку доношења пресуде налазио се на издржавању затворске казне. Подносилац представке је ухапшен и задржан у притвору у мају 2003. године под сумњом да је починио убиство и превару. Окружни суд у Новом Саду му је продужио притвор. У образложењу решења суд је навео да је подносилац представке заправо починио кривична дела за која је ухапшен. Подносилац представке се жалио Врховном суду тврдећи да је судско решење прејудиирало исход његовог нерешеног кривичног случаја и повредило његово основно право на претпоставку невиности. Његова жалба је одбачена и он је окривљен за подстрекавање на убиство и осуђен на осам година затвора. Подносилац представке се жалио да је проглашен кривим пре него што је његова кривица доказана. Он се позвао на члан 6 става 2 Конвенције (претпоставка невиности). Суд је нашао да је Окружни суд прогласио подносиоца представке кривим пре него што је његова кривица доказана по закону и да је Врховни суд пропустио да исправи „грешку” по жалби. Он је даље навео да чињеница што је подносилац представке коначно окривљен и осуђен на затворску казну не негира иницијално право подносиоца представке на претпоставку невиности док се не докаже да је крив по закону. Суд је једногласно нашао да је дошло до повреде члана 6 става 2 и да је утврђивање те повреде представљало правичну накнаду за нематеријалну штету коју је подносилац представке могао претрпети.¹² Суд је подносиоцу представке досудио накнаду на име трошкова поступка у износу од 662 евра. Суд је заузео став у овој пресуди да утврђивање повреде права представља правично задовољење нематеријалне штете коју је подносилац представке могао претрпети.¹³ Интересантно је да Суд није прихватио представку у делу у коме је захтевано утврђивање накнаде нематеријалне штете.

¹¹ Наведено према Мapi, op. cit., стр. 18. Више о овом случају видети у: *Allenet de Ribemont v. France*, Application No. 15175/89, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57914%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57914%22]}), приступ 6. 2. 2022.

¹² *Матијашевић против Србије*, <http://www.zastupnik.gov.rs/cr/articles/presude/u-odnosu-na-rs/matijasevic-protiv-srbije-br-23037-04.html>, приступ 7. 2. 2022.

¹³ *Matijasević v. Serbia* (Application No. 23037/04), http://www.zastupnik.gov.rs/images/matijasevic_p_23037-04_eng.pdf, 7. 2. 2022.

Мере у односу на право окривљеног да учествује у кривичном поступку

Директивом се гарантује право окривљеном да учествује у кривичном поступку, али се, истовремено, дозвољава суђење у одсуству увек када су испуњени услови предвиђени националним правом држава чланица (чл. 8 Директиве). Правом окривљеног да учествује у кривичном поступку у свим његовим фазама, конкретизује се расправно начело, као један од руководних принципа савременог кривичног поступка. Такође, окривљени под условима предвиђеним националним правом држава чланица има право да захтева понављање поступка (чл. 9 Директиве). Овде је заправо реч о захтеву за понављање кривичног поступка, као ванредном правном леку, који постоји у већини држава европско-континенталног правног система.

5) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Према одредби члана 15 Директиве она ступа на снагу двадесетог дана од дана објављивања у Службеном листу Европске уније, односно 29. марта 2006. године. Занимљиво је истаћи да је овде предвиђен знатно дужи *vacatio legis* у односу на Републику Србију, према којима обавезујући правни акти (закони) које усваја Народна скупштина Републике Србије, ступају на правну снагу, по правилу, осам дана од дана објављивања у Службеном гласнику Републике Србије.

6) ИЗВОРИ

Allenet de Ribemont v. France, Application No. 15175/89, Интернет: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57914%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57914%22]}), 6. 2. 2022.

Matijašević v. Serbia (Application No. 23037/04), Интернет: http://www.zastupnik.gov.rs/images/matijasevic_p_23037-04_eng.pdf, 7. 2. 2022.

Simović, Marina, Karović, Sadržaj, "Universal warranties of the suspect or accused in criminal proceedings in Bosnia and Herzegovina", Conference: Archibald Reiss Days – X International Scientific Conference, University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, 2020.

Директива ЕУ 2016/343 Европског парламента и Савета од 9. марта 2016. године. Интернет: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0343&from=HR>, 26. 1. 2022.

Законик о кривичном поступку, *Службени гласник Републике Србије*, 72/2011; 62/2021-Одлука УС

Законик о кривичном поступку: Само трећина грађана зна шта је претпоставка невиности. Интернет: <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/010617/010617-vest5.html>, 7. 2. 2022.

- Илић, Иван, „Претпоставка невиности окривљеног и право на јавно информисање”, *Зборник радова Правног факултета у Нишу: тематски број. Медији и људска права*, Правни факултет, Ниш, 2012, бр. 61.
- Јовашевић, Драган, *Лексикон кривичног права*, Службени гласник, Београд, 2006.
- Клеут, Јелена, Мишљеновић, Урош, *Заштита приватности и претпоставке невиности у медијима*, Партнери за демократске промене Србија, Београд, 2016.
- Мапа пута за примену инструмената за практичаре ЕУ директива о претпоставци невиности: приручник за спровођење, *Fair Trails*. Интернет: https://kli-ks.org/wp-content/uploads/2021/04/04.-SRB-Presumption-of-Innocence-Toolkit_2-1.pdf, 6. 2. 2022.
- Матијасевић против Србије, Интернет: <http://www.zastupnik.gov.rs/cr/articles/presude/u-odnosu-na-rs/matijasevic-protiv-srbije-br-23037-04.html>, 7. 2. 2022.
- Миловановић, Драгана, *Претпоставка невиности окривљеног у кривичном поступку – мастер рад*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019.
- Ненадић, Светлана, *Претпоставка невиности као људско право са посебним освртом на праксу Европског суда за људска права – докторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2019.
- Устав Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 98/2006.

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Република Србија је у процесу приступања Европској унији и има статус кандидата за чланство. У складу с тим, постоји обавеза да свој правни систем хармонизује са правним системом ЕУ. Претпоставка невиности представља предуслов остваривања права окривљеног у кривичном поступку. Њена суштина омогућава окривљеном да се сматра невиним докле год његова кривица не буде утврђена правоснажном пресудом надлежног суда. Имајући у виду њену правну природу, претпоставка невиности представља и предуслов остваривања права на правично суђење из чл. 6 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Нормативно посматрано, Република Србија је направила и додатни напредак уводећи претпоставку невиности као уставни принцип, осим што је прописана и одредбом члана 3 Законика о кривичном поступку.¹⁴ Забрињава чињеница да према

¹⁴ Законик о кривичном поступку, *Службени гласник Републике Србије*, 72/2011; 62/2021–Одлука УС.

результатима спроведеног истраживања само трећина грађана Србије зна садржину и значење претпоставке невиности. Истраживање које је методом теренског интервјуа, рађено на репрезентативном узорку од 1.048 испитаника, показало је и да о недовољном познавању људских права говори и то што грађани претпоставку невиности чак ни не препознају у довољној мери, јер су испитаници и у ситуацији у којој су им понуђени одговори, стварно значење претпоставке невиности препознали тек у 64,3% случајева. Судећи по истраживању, грађани Србије сматрају и да је одговорност за то што се у Србији годишње изрекне око 20.000 дана неоснованог притвора, подељена између тужилаштва (31,2%), полиције (30,9%) и суда (30,4%). Иако је од 2013. године у Србији на снази „тужилачка истрага“ мање од половине грађана перципира тужилаштво као институцију задужену за вођење истраге у случајевима криминала и корупције (42,7%), готово трећина сматра да истрагу води полиција (29,5%), а 19,4% сматра да је за то задужено судство. Подељена су мишљења и око питања зашто долази до ослобађајуће пресуде донете због недостатка доказа. Да је разлог то што тужилаштво није добро водило истрагу мисли 25,7% испитаника, да полиција није добро радила свој посао сматра 25,6%, да је дошло до злоупотреба услед коришћења „рупа у закону“ – сматра 24,9%, а 14% сматра да се случај нашао на суду из неправних разлога, незаснован на чињеницама, док је у 3,4% случајева сматрано да су медији вршили притисак. Скоро две трећине грађана сматра да медији оптужују осуђеног пре суда, 16% се не слаже с тим и 17% не зна да се изјасни по овом питању.¹⁵ Непознавање садржине претпоставке невиности од стране грађана негативно се одражава на правну сигурност, јер позитивно право сваке државе треба да представља својеврсни штит интереса и субјективних права грађана. Иако је претпоставка невиности нормативно одређена у складу са међународним правним стандардима, долази до њеног кршења нарочито у медијском извештавању о различитим кривичним поступцима. У вези с тим, могу се издвојити два проблема. Први се односи на поступање медија. Не спорећи да су независност медија и слобода изражавања неопходни предуслови за демократско и отворено друштво, важно је раздвојити оно што „занима јавност“ (*what interests the public*) од онога што је „у јавном интересу“ (*what is in the public interest*). Медијска извештавања којима се крше права на приватност и претпоставку невиности понекад заиста могу бити занимљива читаоцима, али је важно имати у виду да она штете остваривању и заштити јавног интереса у медијима, који се заснива на истинитом, непристрасном, правовременом и потпуном информисању грађана. Други проблем односи се на поступање државних

¹⁵ Законик о кривичном поступку: Само трећина грађана зна шта је претпоставка невиности, Интернет: <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/010617/010617-vest5.html>, 7. 2. 2022.

органа. Кршење права грађана у медијима може се умањити уколико јавне институције утврде правила сарадње са медијима и правила објављивања информација о свом раду. Осим тога, потребно је и да уведу мере заштите против неовлашћеног коришћења личних података грађана, што подразумева и мере спречавања „цурења“ података ка медијима.¹⁶ Заштита права на приватност је често повезана и са поштовањем претпоставке невиности окривљеног у кривичном поступку, те је понекад корисно ова питања разматрати заједно, како би се пронашла одржива решења. Како осигурати поштовање претпоставке невиности? Доследна примена законских решења и подизање свести о значају поштовања људских права представљају најбољи начин за побољшање правне сигурности. Кршење претпоставке невиности често има несагледиве последице, не само по окривљеног већ и по целокупан правосудни систем једне државе. Уколико оваква противправна поступања остану несанкционисана, то неминовно доводи до урушавања поверења грађана у правосудни систем, отежава његов рад, а људска права своди на правну категорију. У том случају право бива лишено своје суштине. Тек кроз адекватну примену позитивно право добија свој пуни смисао.

THE PRESUMPTION OF INNOCENCE IN THE LAW OF THE EUROPEAN UNION

Summary: The presumption of innocence is one of the basic rights of the accused in criminal proceedings. Its essence is that everyone will be considered innocent until their guilt is determined by a final decision of the competent authorities. The subject of this paper is a review and analysis of the relevant provisions of EU Directive 2016/343 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on strengthening certain aspects of the presumption of innocence and the right to participate in criminal proceedings. The application of the adversarial principle is inseparable from the presumption of innocence. This paper aims to point out the importance of the presumption of innocence for modern criminal proceedings and to show the domestic law of the European Union in this area, taking into account the provisions of the said Directive.

Keywords: the presumption of innocence, trial principle, criminal procedure, European Union.

¹⁶ Јелена Клеут, Урош Мишљеновић, *Заштита приватности и претпоставке невиности у медијима*, Партнери за демократске промене Србија, Београд, 2016, стр. 5.